

Opis źródła:

Z doli i niewoli Elżbiety Tabeńskiej to wspomnienia z czasów powstania styczniowego, jej podróży oraz pobytu na Syberii, napisane z perspektywy czasu, wydane w 1897 roku w Krakowie. Niżej prezentowany tekst źródłowy jest fragmentem tychże wspomnień, w których autorka opisuje swoje zupełnie przypadkowe spotkanie z kilkoma powstańcami, którzy prezentowali sobą obraz straszliwej nędzy.

Miejsce i data wydania:

Kraków, 1897 r.

Miejsce przechowywania oryginału źródła:

Brak informacji o miejscu przechowywania oryginału. Wersję cyfrową odnaleźć można, m.in.:

<http://dlibra.umcs.lublin.pl/dlibra/doccontent?id=14649&from=FBC>

Tekst źródła (fragment):

Stanęło przede mną trzech powstańców, uzbrojonych w fuzye i pistolety, powitali mnie oznaką czci po wojskowemu; zdawało mi się, że widzę w nich zesańców z nieba dla wyzwolenia Ojczyzny, bohaterów niosących swe życie na ofiarę za braci. Naczelnik, gdyż to on był z dwoma adiutantami, zbliżył się do mnie, idącej na jego spotkanie, podziękował za poświęcenie się moje i opowiedział najsmutniejsze położenie swoje; miał on rozkaz Rządu Narodowego, aby na miejscu pozostać, a nikt mu w utrzymaniu oddziału przyjść nie chce z pomocą, że chcą widać głodem powstańców zamorzyć, że nieszczęśliwi obdarcy, bez obuwia, pałki zamiast broni mając, oczekują najścia wojska nieprzyjacielskiego – powiedział, że na rozkazy jego po kilka razy ponawiane dostarczenia żywności potrzebnej parafialny żadnej odpowiedzi nie daje, (parafialny, urząd obywatela, który komunikował rozkazy naczelnika i żywność powinien był dostarczać) dał mi polecenie do dwóch parafialnych, powiedział następnie po francusku o upadku na duchu nieszczęśliwych powstańców, których tylko surowością, karą śmierci w lesie utrzymuje.

Słowniczek pojęć:

Fuzya – inaczej flinta, karabin

Rząd Narodowy – tajny, centralny organ władz powstania styczniowego, który działał na ziemiach zaboru rosyjskiego.

Więcej: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Rz%C4%85d_Narodowy_\(powstanie_styczniowe\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Rz%C4%85d_Narodowy_(powstanie_styczniowe))

Powstanie styczniowe – https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie_styczniowe

Pytania do źródła

Pytania do uczniów szkoły podstawowej:

1. Jaki obraz powstańców wylania się z tekstu źródłowego?
2. Jak myślisz, czego przyczyna było kiepskie wyposażenie powstańców w czasie powstania styczniowego, opisanych w tekście źródłowym?
3. Kiedy wybuchło powstanie styczniowe? Jakie były jego przyczyny oraz skutki?
4. Przeciwko jakiemu państwu skierowany był wybuch powstania styczniowego?

Pytania do uczniów szkoły średniej:

1. Jaki obraz powstańców wylania się z przytoczonego tekstu źródłowego? Z jakimi problemami się borykali? Czy mieli motywację do walki? W jaki sposób byli dyscyplinowani?
2. Jaki, przede wszystkim, charakter miała walka w powstaniu styczniowym? Czy była to regularna wojna? Wymień jedną z największych bitew powstania styczniowego.
3. Jakie były przyczyny wybuchu powstania? Jakie grupy społeczne, głównie, brały w nim udział?

Wskazówki:

Odpowiadając na pytania należy pamiętać o tym, że powstanie styczniowe, choć przygotowywane i organizowane, to jednak wybuchło dość nagle, a spowodowane to było ogłoszeniem branki do wojska. Powstańcy nie dysponowali również środkami choćby zbliżającymi się do tego, co posiadało Imperium Rosyjskie. Nie mając więc odpowiedniego wyposażenia, finansowania i wsparcia, powstańcy musieli liczyć jedynie na to, co udało się zdobyć.

W powstaniu styczniowym udział brali nie tylko mężczyźni, ale również kobiety, choć, zazwyczaj, w innym charakterze niż wojskowy. Autorka tekstu źródłowego, na przykład, podjęła się zawiezienia jednemu z oddziałów powstańczych prowiantu, gdyż kończył im się on i głodowali.

Najważniejsze cezury:

14/15 stycznia 1863 - branka przygotowana w Warszawie przez Aleksandra Wielopolskiego
22/23 stycznia 1863 – wybuch powstania styczniowego

5 sierpnia 1864 – egzekucja ostatniego przywódcy powstania – Romualda Traugutta, na stokach Cytadeli Warszawskiej. Wygaszenie powstania

Literatura pomocnicza:

Chwalba A., *Historia Polski 1795 – 1918*, Warszawa 2000.

Kieniewicz S., *Powstanie Styczniowe*, Warszawa 2024.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Łukasz Wołczyk